

ESERLERİ BESTELENEEN XVII. YÜZYIL TÜRK DÎVÂN ŞÂİRLERİ

Mehmet Nuri PARMAKSIZ¹

ÖZET

Klasik Türk şiiri ve klasik Türk mûsikîsi yüzyıllar boyunca birbirleriyle ayrılmaz sanat dalları olmuşlardır. Bunun en iyi ispatı mûsikî ve şiirin en güzel örneklerinin hep aynı dönemlerde verilmesiyle olmuştur. Bu dönemlerden biri hiç şüphesiz XVII. yüzyıldır. XVII. yüzyıldaki divan şiirine bestekârların çok fazla rağbet ettiği görülmüştür. Bu yüzyıllarda bestelenen şiirlerin bir çoğunu da tasavvufi şiirler oluşturmuştur. Bazı tasavvufi divan şairlerinin neredeyse divanlarındaki tüm şiirleri bestelenmiştir. Bu çalışmada, XVII. yüzyıl şairleri tespit edilmiş daha sonra da bu şairlerin eski ve yeni repertuvarlardaki bestelenmiş şiirleri tarama ve karşılaştırma yöntemleriyle ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: XVII. yüzyıl Türk dîvân şiiri, klasik Türk mûsikîsi, XVII. yüzyıl Türk dîvân şâirleri, Türk mûsikîsi bestekârları

Parmaksız, Mehmet Nuri. "Eserleri Bestelenen XVII. Yüzyıl Türk Dîvân Şâirleri". *idil* 4.15 (2015): 181-228.

Parmaksız, M.N. (2015). Eserleri Bestelenen XVII. Yüzyıl Türk Dîvân Şâirleri. *idil*, 4 (15), s.181-228.

---

¹ Arş.Gör. Selçuk Üniversitesi, Dilek Sabancı Devlet Konservatuvarı, Geleneksel Türk Müziği Bölümü, Konya, nuriparmak(at)gmail.com

XVII CENTURY TURKISH DIVAN POETS WHOSE WORKS HAVE BEEN COMPOSED

ABSTRACT

Classical Turkish poetry and classical Turkish music have been inseparable art branches for centuries. The best examples of music and poems created in the same periods have been the most prominent proof of this. One of these periods without doubt have been 17th century. It has been observed that composers demand divan poetry of 17th and 18th century greatly. Mystical poems constitute most of the poems composed in these centuries. Almost all of the poems in the divans of some mystic divan poets have been composed. In this study, the poets in the mentioned century have been determined and then the poems in the new and previous repertoires of these poets have been tried to reveal with screening and comparison methods .

Keywords: XVII. century Turkish dîvân poetry, classical Turkish music, XVII. century Turkish dîvân poems, Turkish music composers

Giriş

İnsanlık tarihi varolduğu günden beri insanoğlu merâmını, hissiyatını dile getirmek ve diğer insanlarla iletişim kurmak için çeşitli yollar bulmuş ve insanlığın terakkisinde insanlar bu yolları kendi hilkatlerinin özünde mevcut olan güzelliklerin, kâbiliyetlerin ve estetiğin güzel bir biçimde ortaya çıkmasını sağlamak için kullanmış, böylece “sanat” oluşmuştur. Sanat teriminin oluşmasıyla beraber insanların kâbiliyetleriyle kullandıkları bazı iletişim yolları sanat dallarına dönüşmüş, mesela; sözler edebiyata, sesler mûsikîye, çizimler minyatüre, resime, yazı hat sanatına tebdil olmuştur. Sanat, insanların kendilerini hem buldukları çağda hem de ileriki çağlarda bulunan insanlara karşı anlatan en etkili iletişim yolu olmuştur.

Sanat, günümüze kadar çeşitli dallara ayrılmış ve bu sanat dalları, dinlere, geleneklere, icrâ eden sanatçıların kâbiliyetlerine göre zenginleşmiştir. Bazı sanat dallarının zenginleşmesinde ise bu sanat dallarının kendi aralarında ki münâsebetin de katkısı büyük olmuştur, buna en güzel örnek şiir ve mûsikî münâsebetidir (Parmaksız, 2010:12).

Türk kültüründe şiir ve mûsikînin en uyumlu şekilde işlendiği ve bu iki sanatın beraber işlenmiş olduğu en güzel eserler Osmanlı Devleti'nin varolduğu devirlerde verilmiştir. Osmanlı devri kültüründe hiç mûsikî zevki olmayan şâirlerin veya şiirden anlamayan mûsikîşinasların olması, o zamanın kültür yapısı incelendiğinde, pek ihtimal dahilinde gözükmemektedir. Hem bestekâr hem de divan şâiri olan zevât gerçekten fazladır. Sadece XVII. yüzyılda mûsikîşinas şâir 56 kişi tespit edilmiştir (Erdemir, 1999:XXVII). Divan şiiri ve Klasik Türk Mûsikîsi yapı gereği birbirlerine çok benzemektedirler. İki sanatta da ritim vardır. Şiirde ki ritim, aruz veznindeki kısa uzun heceler, mûsikîdeki ritim ise kudüm darbalarının birleşmesiyle duyulan îkâ'dır. Darb îkâ'nın bölünemeyen en küçük parçasıdır. Darbaların birleşmesiyle usûller ve usûllerin birleşmesiyle de îkâ' meydana gelir. Şiirin en küçük parçası heceler, hecelerin birleşmesi ile tef'ileler ve tef'ilelerin birleşmesiyle de vezinler ortaya çıkmaktadır. Müzikal ritim ile şiirsel karşılaştıracak olursak darbalar hecelere tef'ilelere, vezinler de îkâ'ya denk düşmektedir. Mûsikî eserlerinde notalardan küçük nağmeler, küçük nağmelerden nağme cümleleri, nağme cümlelerinden eserler oluşmakta, bu eserlerde cümle aralarında duraklar, nağme tekrarları, nakaratlar mevcuttur ki bu mûsikîdeki düzen şiirde de böyledir (İlhan, 2006:4-5). Şiir ve mûsikî münasebeti bahsinde Mahmut Kemal İnal şöyle söylemektedir: “Şiirde vezin ne ise mûsikîde de usul odur. Vezinsiz ve âhenksiz okunan şiirlerden şâirler ne kadar muazzab olursa, usulsüz terennüm okunan mûsikî parçalarından da erbabı o kadar müteallim olur (İnal, 1958:5).

Osmanlı devri Türk Mûsikîsi bestekârlarının aruz veznine ve kudüm îkâ'larına hakimiyetleri son derece iyi olduğu için bestekârlar besteleyecekleri eserler için vezni kusursuz beyitler seçmeye gayret etmişlerdir. Türk mûsikîsi belli başlı formlarının hangi kudüm îkâ'ında besteleneceği belli olduğu için o îkâ'ya uygun vezinler belirlenmiştir. Türk mûsikîsine ait ilk edvâr kitapları incelendiğinde mûsikî îkâ'larının aruz vezninin tef'ilelerinden esinlenerek oluşturulduğu görülecektir.

Büyük eserler vermeye Divan şiirinde XVI. yüzyıldan, Türk mûsikîsi besteciliğinde ise XVII. yüzyıldan itibaren başlanmış, XVIII. yüzyılda ve XIX. yüzyılın ilk yarısına kadar şaheser niteliğinde eserler vermeye devam etmiştir. Batılılaşmanın Osmanlı sarayına girmesiyle beraber mûsikî ve şiirde de bozulma başlamış, mûsikî ve şiirde klasik icra ve üslub tavrını kaybetmiştir. Klasik formlardaki (klasik güfteli ve büyük usullü) eserlerin, yerlerini bir XVIII. yüzyıl şiir türü olan şarkı formundaki hafif eserlere bırakmasına da yol açmıştır (Tanrıkorur, 2003:43). Uzun asırlar arasında tarihi inkişâfını takip ettiğimiz Divan Edebiyatı, Tanzimat'ın arifesinde, artık bütün kuvvetini, orijinalliğini kaybetmişti. Klasik Türk şiir sanatının sıkı, muayyen kâideleri, dar çerçevesi içinde yeni bir şey yaratmak adeta imkansız bir hale geldiği için şairler, eski büyük üstadlara kıymetsiz nazireler yazmaktan yahut küçük bir yenilik göstermek merakıyla tasannua, bayalığa düşmekten kurtulamıyorlardı. Muayyen mefhumları, muayyen ifadelerle mahdud şekiller dairesinde tekrarlamak artık klasik Türk şiirinin bütün hayat kâbiliyetini mahvetmiş gibiydi (Köprülü, 2006:533-534). Klasik şiir ve mûsikînin aynı zamanda çöküş yaşamasıyla usul - aruz, güfte-beste arasındaki derin bağ kopma derecesine gelmiş fakat mûsikî ve şiirin mükemmel birlikteliğiyle Osmanlı kültüründe oluşturulmuş şaheserler, bu şiir - mûsikî bağının yok olmasına müsâade etmemiştir.

Çalışmanın zaman sınırlaması olan XVII. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nde siyasi ve ekonomik açıdan duraklamanın yaşandığı ve gerilemenin başladığı bir dönem olması hasebiyle parlak bir devir olmamıştır. XVII. yüzyılda devletin kötü bir durumda olmasının aksine bu durum sanata sirâyet etmemiş, sanatta büyük gelişmeler kaydedilmiştir.

Osmanlı sahası, başta da belirtildiği gibi tarihi ve sosyal çalkantılara rağmen Türk edebiyatının bu yüzyılda en verimli ve parlak alanıdır. Türk edebiyatı, 16. yüzyılda eriştiği olgun ve verimli yapıyı bu yüzyılda da korumuş olup, özellikle yüzyılın ilk yarısında edebî türlerin çeşitliliği ile edebî eser sayılarındaki çokluk dikkat çekicidir. 17. yüzyılda İmparatorluğun içinde bulunduğu sözü edilen olumsuz gelişmelerin edebiyat üzerindeki etkisi hemen görülmez. Kasidede Nef'î, gazelde Şeyhülislâm Yahyâ, Neşâtî, Nâ'ilî yalnızca kendi dönemlerinde değil, daha sonraki yüzyıllarda da diğer şairlere üstat olma vasıflarını sürdürmüşlerdir. Yüzyılın ikinci

yarısında edebiyatta durgunluk görülür. İkinci dönem şairleri arasında yalnızca Nâbî, usta şair olarak Divan edebiyatındaki yerini almıştır. Bundan böyle artık edebî türlerde öncekileri aşan üstün eserler verilememektedir (Mengi, 2004:178).

Bu yüzyılda Sebki Hindî ekolü, başta Nâ'îlî olmak üzere Neşâtî, İsmetî, Fehîm gibi temsilciler yetiştirir. Yüzyılın ikinci yarısında, şiirde duygudan çok düşünceye ağırlık veren Hikemî/Hakîmâne Şiir akımının öncüsü ve en güçlü temsilcisi olarak Nâbî öne çıkar. Onun ardından Koca Râgîb Paşa, Sâbit, Râmî Mehmed Paşa, Seyyid Vehbî, Çelebizâde Âsım gibi pek çok şair bu akımın etkisinde kalarak eserler verirler (Özdemir, 2013:326).

Bu çalışmada XVII. yüzyıl şairlerinin büyük bir kısmı belirlenmiş, Müstakîmzâde'nin, Hafız Post'un, Rûşen Efendi'nin, ulaşabildiğimiz diğer yazarları bilinmeyen güfte mecmualarının ve Sadettin Nüzhet Ergun'un *Dini mûsikî Antolojisi* ile bu isimleri belirlenmiş şairlerin şiirleri karşılaştırılmış ve bu karşılaştırma TRT Repertuarı ve diğer günümüz nota kaynaklarından te'yîd edilmeye çalışılmıştır.

1. Eserleri Bestelenen XVII. Yüzyıl Türk Dîvân Şâirleri

1.1. Atâî

Nev'izâde Atâî 1535 -1635 yılları arasında yaşamıştır. Atâî divan edebiyatında bilhassa mesnevi tarzında muvâfakiyet göstermiştir. Mürettep bir divanı vardır. Eserleri; *Divân, Hamse, Hadâikü'l-Hakâyık Fî- Tekmilati'l-Şakâyık, El- Kavlü'l-Hasan Fî- Cevabi'l-Kavli'l-imân, Münşeât*'dir (Büyük Türk Klasikleri, c.5,1985:127) .

1.1.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Gönlüm oldu aşkının âvâresi (Aksüt, c.1, 1992:572)

Sadun Aksüt, Hüzzam Aksak şarkı (TRT Repertuar No:5078)

1.2. Bahfî

Sultan I. Ahmed 1589 yılında Manisa'da doğmuştur. 1603'te padişah olmuş, saltanatı 14 sene sürmüştür. 1617'de vefat etmiştir. Ahmed ve Bahfî mahlaslarıyla şiirler yazmıştır. Şiirlerinden mürettep bir divanı vardır. Bu divan Millet Kütüphanesinde. Ahmed Han vücuda getirdiği şiirlere nazaran kudretli bir şair

sayılmaz.Eserlerinde fevkaladelik göremiyoruz. (Ergun, 1945:289). Müsikîyle ilgilendiği rivayet edilmiştir (Öztuna, c.1, 2006:31).

1.2.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Dil-hânesi pür nûr olur (Ergun,c.1, 1945:290)

Neyzen Osman Bey, Hicaz İlahi (Ergun,c.II, 1942:575)

Hüseyin Sâdettin Arel, Evc-ârâ Durak (TRT Repertuvar No:3400)

Kemal Batanay, Rast İlahi (<http://www.sanatmuziginotalari.com>)

Mustafa Cahit Atasoy, Saba İlahi (<http://www.sanatmuziginotalari.com>)

Güfte ve Bestekâr

İftirâkınla efendim bende tâkat kalmadı (Üngör, c.2, 1981:264)

Cevdet Çağla, Nişâburek Şarkı (TRT Repertuvar No:6614)

Güfte ve Bestekâr

Nola tâcım gibi başımda getirsem dâim (Ergun,c.1, 1945:289)

Buhûrizâde Mustafa İtrî, Pençgâh Tevşih (TRT Repertuvar No:14326)

Hâfız Kumral Hüdâyî Zâkiri Mehmed Dede, Pençgâh Tesbîh (Sağman, 2001:107)

1.3.Bîçâre

Zâkîrzâde Bîçâre Abdullah, 1080/1600 yılında doğmuştur (Aydın, 2007:17). 1657 yılında vefat etmiştir. Karacaahmet Mezarlığı'nda Miskinler Tekkesi'ne defnolunmuştur. Abdullah Efendi "Bîçâre" ve "Abdî" mahlaslarıyla yazdığı şiirlerinden mürettep bir divanı vardır. "Zâkîrî" mahlasını da kullandığı görülmüştür (Ergun,c.1, 1945:851).

1.3.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Yâ İlâhî düştüğüm yerde koma kaldır beni (Aydın, 2007:171)

Tosunzâde Abdullah, Acem İlâhî (Ergun,c.I, 1942:291, Sağman, 2001:262)

Güfte ve Bestekâr

Şol demde ki cân gözine cânân görindi (Aydın, 2007:178)

Bekir Sıtkı Sezgin, Beyâtî Durak (TRT Repertuvar No:14382)

1.4. Cevrî

Cevrî, İstanbul'da doğmuştur. Doğum tarihi 1595 olduğu tahmin edilmektedir. Asıl adı İbrâhim'dir. Cevrî iyi bir tahsil görmüştür. Hat sanatıyla uğraşmış, ta'lik yazısında ustalaşmış, neredeyse hattatlıkla geçinmiştir. Kendi sağlığında tertiplemediği bir Divan'ı vardır. Eserleri *Divân, Selim-nâme, Hilye-i Çihâr-yâr-ı Güzîn, Hall-i Tahkikât, Aynü'l- Füyûz, Melhâme, Nazm-ı Niyâz'* dır (BTK, c.5, 1985:178).

1.4.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Ah etmez idük sabra dili râm edibilek (Ayan, 1981:235)

Yağlıkçı Acem Sâlih Ağa, Nişâburek Yürük Semâî (TRT Repertuvar No:185, Üngör, c.2,1981:881)

Suphi Ezgi Şerefnümâ Yürük Semâî (<http://www.sanatmuziginotalari.com>)

Güfte ve Bestekâr

Âşüfte-diliz dâm-ı nevâ meskenimizdir (Ayan, 1981:201)

Zekâî Dede, Hicaz-aşîran Yürük Semâî (TRT Repertuvar No:802, Üngör, c.2, 1981:896)

Güfte ve Bestekâr

Gâhî ki ider turrası dâmânını çide (Ayan, 1981:266)

Hammâmîzâde İsmâil Dede, Nişâburek Ağır Semâî (TRT Repertuvar No:4502)

Kara İsmâil Ağa, Uşşak Yürük Semâî (TRT Repertuvar No:4503)

Güfte ve Bestekâr

Jâle-veş bir gonçe-i rânâyâ düşdi gönlümüz (Ayan, 1981:217-218)

Osep Ağa, Rehâvî Hafif Beste (TRT Repertuvar No:6800)

Güfte ve Bestekâr

Mevsim-i gül fasl-ı gülşen nev-bahâr eyyâmıdır (Ayan, 1981:192)

Ahenî Çelebi, Nühüft Devr-i Kebir Beste (TRT Repertuvar No:7671, Üngör, c.2, 1981:868)

Hâşim Bey, Karcığar Ağır Aksak Semâî (TRT Repertuvar No:7672, Üngör, c.1, 1981:535)

Güfte ve Bestekâr

Ol müjeler ki fitneye oldı sipâh-ı çâr-saf (Ayan, 1981:230)

Zekâî Dede, Gerdâniye Yürük Semâî (TRT Repertuvar No:8490)

1.5. Fasîh

Fasîh Ahmed Dede, İstanbul'da doğmuştur, doğum yılı bilinmemektedir. Mevlevîhânedede binbir gün çilesini doldurarak "Dede" ünvanını almıştır. Vefat edinceye kadar Galata Mevlevîhânesi'nde yaşamıştır. Fasîh Ahmed Dede 1112 (1699) senesi civarında vefat ettiği yazılmıştır (Çapan, 2005:137). Galata Mevlevîhânesi'ne defnedilmiştir.

Şiirlerinden mürettep bir Türkçe Divanı ve bir Farsça Divançesi mevcuttur. Diğer eserleri; *Münşe'ât*, *Münâzara-i Gül ü Mül*, *Münâzara-i Rûz u Şeb*, *Tenbakû-nâme*, *Kalem Makâlesi*, *Hüsrev ü Şirin*, *Mahmûd u Ayâz*, *Behişt-âbâd* (BTK, c.5, 1985:259).

1.5.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Bezm-i meydür mutribâ bir nağme-i dil-cû kopar (Çıpan, 2003:330)

Rifât Efendi (Hâfız-Molla), Segâh Muhammes Beste (TRT Repertuvar No:1595, Üngör, c.2, 1981:1013)

Güfte ve Bestekâr

Felek gerdişlerden işlerin bitmişlerin gönder (Çıpan, 2003:343)

Dede Ali Şirüganî, Muhayyer İlähi (Soydaş, 2001:190)

Güfte ve Bestekâr

Kaddün görüp âdem niçe dâmânuna düşmez (Çıpan, 2003:360)

Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Hüzzam Yürük Semâî (TRT Repertuvar No:6830, Üngör, c.2, 1981:1138)

Güfte ve Bestekâr

Kimün meftûnu oldun iy perî-rûyum nihân söyle (Çıpan, 2003:467)

Küçük Mehmet Ağa, Evc-ârâ Ağır Semâî (TRT Repertuvar No:7234)

Güfte ve Bestekâr

Nâz itse n'ola cihana ol gül (Çıpan, 2003:413-414)

Zekâî Dede, Şehnaz Büselik Ağır Semâî (TRT Repertuvar No:7906)

Güfte ve Bestekâr

Nâme-i hüsnini itdükde güşâd ol meh-rû (Çıpan, 2003:462)

Buhûrizâde Mustafa İtrî, Büselik Aşiran Darbeyn (Çıpan, 2000:257)

1.6. Fethî

Adı Abdülkerim'dir. Bolbolcu-zâde (Bülbülcü-zâde) ismiyle anılmıştır (Çapan, 2005:461). Tasavvuf mûsikisinde şiirleri çok rağbet görmüştür. 1694 yılında vefat etmiştir (İnce, 2005:541). Sâlim ve Safâyî Tezkirelerinde divanı olduğuna dâir bir kayıt yoktur (Çapan, 2005:461, İnce, 2005:541). Bursalı Mehmet Tâhir mürettep divanı olduğunu yazmıştır (Mehmet Tahir, c.1, 2000:140)

1.6.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Bahârî ömrümün çün köhnelendi (Sağman, 2001:423)

Buhûrizâde Mustafa İtrî, Hisar İlâhi (Ergun,c.I, 1942:175)

Güfte ve Bestekâr

Cemâlin pertev-i nûr-i Hudâ'dır yâ Resûlallah (Soydaş, 2001:161, Önen, 2004:103)

Dede Ali Şîrûganî, Pençgâh İlâhi (Ergun,c.II, 1942:216)

Güfte ve Bestekâr

Cism-i cân-ı nâr-ı hasret yaktı ve harâb etti (Önen, 2004:95)

Dede Ali Şîrûganî, Eviç İlâhi (Ergun, c.II, 1942:756)

Güfte ve Bestekâr

Ey gönül havf u hayâ et Hazret-i Allah'tan (Sağman, 2001:384)

Dede Ali Şîrûganî, Hüseyinî İlâhi (Tokdemir, 2006:168)

Güfte ve Bestekâr

Ey habîb-i Mustafâ vü müctebâ (Ergun, c.II, 1942:95)

Hafız Post, Nevâ İlâhi (Ergun, c.II, 1942:770)

Dede Ali Şîrûganî, Hüseyinî İlâhi (Ergun, c.I, 1942:214)

Güfte ve Bestekâr

Ey Rabb-i Rahmân, eyle gel ihsân (Kocatürk, 1968:362-363)

Dede Ali Şîrûganî, Eviç İlâhi (Ergun, c.II, 1942:756)

Şikâri-zâde Hacı Ahmed, Rast İlâhi (Ergun, c.II, 1942:775)

Güfte ve Bestekâr

Gönlümün zevkini ben hecr ile tâban ettim (Önen, 2004:114, Sağman, 2001:556, Ergun,c.I, 1942:213)

Dede Ali Şîrûganî, Eviç İlâhi (Önen, 2004:95)

Dede Ali Şîrûganî, Hüseyin İlâhi (Ergun, c.I, 1942:213)

Güfte ve Bestekâr

Nefse uyup cürm edersem olmazam yâ Rab mukîm (Sağman, 2001:282)

Dede Ali Şîrûganî, Hüseyin İlâhi (Tokdemir, 2006:170)

Güfte ve Bestekâr

Yeter yandım firâkın âteşine (Tokdemir, 2006:215, Soydaş, 2001:185)

Akbaba İmamı, Muhayyer İlâhi(Tokdemir, 2006:103)

Dede Ali Şîrûganî, Muhayyer İlâhi (Ergun, c.I, 1942:227)

1.7. Gaybî

Sun'ullah Gaybî'nin 1615 yılında doğduğu tahmin edilmektedir. Kesin olmamakla beraber 1676 yılından sonra vefat ettiği yazılmıştır (Gaybi Divanı, 1963:3) .

Aruz ve hece vezniyle yazdığı şiirlerinden oluşan Divânı vardır. Şiirleri, Gaybî'nin tamamen kendi tasavvufî meşrebini ve düşüncesini yansıtmaktadır. Eserleri; *Divan, Sohbet-nâme, Biât-nâme, Tariku'l-Hakk Fi't-Teveccehü'l-Mutlak, Ruhü'l-Hakika, Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ, Akâid-nâme, Mebârimü'l-Ahlak Fî Tarikâti'l-Uşşâk* (Gaybi Divanı, 1963:40).

1.7.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Gerçek derviş olan kişi aşk derdine düşmek gerek (Gaybi Divanı, 1963:108)

Aslan Hepgür Nihâvend İlahi (<http://www.sanatmuziginotalari.com>)

Güfte ve Bestekâr

Aşka heves etme sakın aşk âdemi rüsvây eder (Gaybi Divanı, 1963:64)

İsmet Doğru, Sûznâk Şarkı (<http://www.sanatmuziginotalari.com>)

Güfte ve Bestekâr

Tac marifet tâcıdır sanma ola gayri tâc (Gaybi Divanı, 1963:48)

Süleyman Şahintürk, Acemkürdî İlahi (<http://www.sanatmuziginotalari.com>)

Bestekârı bilinmiyor, Sabâ Nefes (<http://www.sanatmuziginotalari.com>)

1.8. Himmet

Bolu'nun Gice köyünden Hacı Ali Merdan adlı birinin oğludur. Tahsiline memlektinde başladı, 1609'da İstanbul'a gelerek devam etti. Zeyrek-zâde Yunus Efendi'den icâzet aldı ve bir süre müderrislik yaptı.

Hece ve aruzla yazdığı şiirlerde açık bir şekilde Yunus Emre tesiri görülür. Küçük bir divanı dolduracak kadar şiiri vardır (BTK, c.6, 1985:61).

1.8.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Âlemlerin icâdına oldu sebeb aşk-ı hüda (Tapsız, 1995:19)

Himmetzâde Hüsameddin, Uşşâk İlâhi (Ergun, c.II, 1942:622)

Güfte ve Bestekâr

Âşık iver cânını dildâre kurbân etmeğe (Tapsız, 1995:107)

Dede Ali Şîrûganî, Mâhur İlâhi (Ergun, c.I, 1942:225)

Güfte ve Bestekâr

Bana aşk yâr olmadıkça gönlüm eğlenmez (Tapsız, 1995:74)

Himmet-zâde Abdullah, Bestenigâr İlâhi (Ergun, c.I, 1942:186)

Güfte ve Bestekâr

Bugün meydân-ı aşk içre ki yâre âşinâyız biz (Tapsız, 1995:72)

Çâlâk-zâde Şeyh Mustafa, Bestenigâr İlâhi (Ergun, c.I, 1942:352, Sağman, 2001:547)

Güfte ve Bestekâr

Çünkü yandı aşk odu (Tapsız, 1995:87)

Çâlâkzâde Şeyh Mustafa Efendi, Baba Tâhir İlâhi (Ergun, c.I, 1942:348)

Güfte ve Bestekâr

Eğer dosttan belli haber sorarsan (Tapsız, 1995:118)

Çâlâk-zâde Şeyh Mustafa, Hisar İlâhi (Ergun, c.I, 1942:356)

Güfte ve Bestekâr

Ey âşık-ı sâdıklar (Tapsız, 1995:84)

Sâdetin Kaynak, Hicaz İlâhi (TRT Repertuvar No:14483)

Bestekâr bilinmiyor, Segâh İlâhi (TRT Repertuvar No:14182)

Bestekâr bilinmiyor, Tâhir İlâhi (<http://www.sanatumuziginotalari.com>)

Güfte ve Bestekâr

Geçelim bu hevâ ile hevesden (Tapsız, 1995:112)

Çâlâk-zâde Şeyh Mustafa, Acem İlâhi (Ergun, c.I, 1942:346)

Hüseyin Sadettin Arel, Şevkefzâ Durak (TRT Repertuvar No:4585)

Güfte ve Bestekâr

Gel ey bâd-i sabâ lutf et haber ver bana yârimdan (Tapsız, 1995:91)

Dede Ali Şîrûganî, Sabâ İlâhi (Ergun, c.I, 1942:246)

Güfte ve Bestekâr

Gelmişüz işbu cihâna tâciriz biz kâr için (Tapsız, 1995:100)

Akbaba İmamı Mehmed Efendi, Segâh ve Hisar İlâhi (Ergun, c.I, 1942:269)

Güfte ve Bestekâr

İlâhî zulmet-i cürm ile doldum estağfirullah (Tapsız, 1995:113)

Sütçüzâde Hâfız (Ümmî Sinan Hâfız), Sabâ İlâhi (Ergun, c.I, 1942:83, Soydaş, 2001:222)

Güfte ve Bestekâr

Mest olduğum acep humhâneye uğramışam (Tapsız, 1995:81)

Çâlâk-zâde Şeyh Mustafa, Eviç İlâhi (Ergun, c.I, 1942:354, Sağman, 2001:494)

Güfte ve Bestekâr

Murg-ı dil pervâz urub uçmak diler (Tapsız, 1995:75)

Dede Ali Şîrûganî, Dügâh ve Muhayyer İlâhi (Ergun, c.I, 1942:195, Soydaş, 2001:195)

Güfte ve Bestekâr

Nâr-ı aşka yanmayanlar nûr-ı Rahmân bulmadı (Tapsız, 1995:127)

Himmet-zâde Abdullah, Eviç İlâhi (Ergun, c.I, 1942:201)

Güfte ve Bestekâr

Nazarın pâk ise aldın nazarı

Dede Ali Şîrûganî, Eviç İlâhi (Ergun, c.I, 1942:203,228,)

Güfte ve Bestekâr

Sivâdan kalbini pâk et gönül mir'ât-ı Rahmân'dır (Tapsız, 1995:62)

Uşşak İlâhi, Hacı Fâik Bey (Ergun, c.II, 1942:568)

Dede Ali Şîrûganî, Nişâbur İlâhi (Tokdemir, 2006:56, Sağman, 2001:122),
Mâhur İlâhi (Ergun, c.II, 1942:224)

Güfte ve Bestekâr

Uyan behey gâfil hâb-ı gafletten (Tapsız, 1995:126)

Hafız Post, Hüseyinî İlâhi (Tokdemir, 2006:142)

Üsküdarlı Zâkirbaşî Ali, Hüseyinî İlâhi (Ergun, c.I, 1942:327)

Güfte ve Bestekâr

Vakt-i seherde ,açılır perde (Tapsız, 1995:21)

Hafız Post, Nevâ İlâhi (TRT Repertuvar No:14412)

Dede Ali Şîrûganî, Bûselikaşiran İlâhi (Önen, 2004:57)

Güfte ve Bestekâr

Yine bir sevdâya düşdüm (Tapsız, 1995:98)

Himmetzâde Abdullah, Hüseyinîaşiran İlâhi (Ergun, c.I, 1942:171)

Güfte ve Bestekâr

Zâhidâ dem urma aşkdan kapuyu kakdın mı hiç (Tapsız, 1995:52)

Çâlâk-zâde Şeyh Mustafa, Bûselik İlâhi (Ergun, c.I, 1942:356)

1.9. Hüdâyî

Azîz Mahmûd Hüdâyî,1541'de Koçhisar'da doğmuştur. 1628 yılında vefat etmiştir. Celvetiyye tarikatının kurucusu kabul edilmiştir. Aruz ve hece vezni ile yazdığı şiirlerinden mürettep bir divanı vardır. Şiirlerinin dili döneminin diline göre daha sâdedir. Önemli bazı eserleri; *Divan-ı İlahiyyat, Mi'râciyye, Tarikâtname, Tezâkir, Câmiu'l-fedâil ve Kâmiu'r-rezâil, Merâtibü's-sülûk, Keşfü'l-ginâ an-vechi's-semâ, Habbetü'l-mahabbe, Vâkiât*'dir.

1.9.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Ârif ol âyine-i insâna bak (Tezeren, 1985:74)

Musullu Hâfız Osman Efendi, Hicaz İlâhi (TRT Repertuvar No:14659)

Güfte ve Bestekâr

Arz-ı dîdâr eyledikçe şâhid-i gülzâr-ı Hû (Tezeren, 1985:124)

Akbaba İmamı Mehmed, Hüseyinî İlâhi (Ergun, c.I, 1942:262)

Güfte ve Bestekâr

Âşıkın maksûdı ol mahbûb-ı bî-hemtâ imiş (Tezeren, 1985:73)

Akbaba İmamı Mehmed, Eviç İlâhi (Ergun, c.I, 1942:261)

Cinuçen Tanrıkorur, Çargâh Devr-i Kebîr Beste (TRT Repertuvar No:11790)

Şerîf Efendi, Acem Bûselik İlâhi (Sağman, 2001:375)

Güfte ve Bestekâr

Âşıklar sâdiklar işitmiş olun (Tezeren, 1985:119)

Zekâtzâde Ahmet Irsoy, Nikriz İlâhi (TRT Repertuvar No:14606)

Güfte ve Bestekâr

Aşk-ı ma'sûkı edelden ihtiyâr (Tezeren, 1985:91)

Çâlâkzâde Şeyh Mustafa Efendi, Çargâh İlâhi (Ergun, c.I, 1942:353)

Güfte ve Bestekâr

Behey bülbül nedir feryâd (Tezeren, 1985:41)

Bursalı Tâlib, Râhatülervâh İlâhi (Ergun, c.I, 1942:103)

Güfte ve Bestekâr

Bir pâdişâha kul ol kim (Tezeren, 1985:164)

Hafız Kumral, Mâhur İlâhi (Ergun, c.I, 1942:64, Sağman, 2001:324)

Muallim İsmail Hakkı Bey, Mâhur İlâhi (TRT Repertuvar No:14669)

Güfte ve Bestekâr

Buyruğun tut Rahmân 'ın, tevhîde gel tevhîde (Tezeren, 1985:133)

Şeyh Şahabettin Efendi, Hicaz İlâhi (TRT Repertuvar No:14472)

Güfte ve Bestekâr

“Câhidû fi 'l-lâhi yâ ehle's-salâh” (Tezeren, 1985:21)

Hâfız Kumral, Pençgâh İlâhi (Ergun, c.I, 1942:66), Bûselik İlâhi (Sağman, 2001:391)

Hâfız, Acem İlâhi (Önen, 2004:42)

Cinuçen Tanrıkorur, Gülizâr İlâhi (TRT Repertuvar No:14074)

Doğan Ergin, Beyâtî Araban İlâhi (TRT Repertuvar No:14537)

Güfte ve Bestekâr

Can terkini urmadan /Eylerse ger sultânımız (Tezeren, 1985:66)

Dede Ali Şîrûganî, Sabâ İlâhi (Ergun, c.I, 1942:248)

Bestekârı bilinmiyor, Hüseyin Bûselik İlâhi (Sağman, 2001:170)

Güfte ve Bestekâr

Cenâb-ı pâkine lâyık amel yok /Yine âhir kerem Mevlâ senindir (Tezeren, 1985:45)

Zekâî Dede, Hicaz İlâhi (Ergun, c.II, 1942:591)

Güfte ve Bestekâr

Ey derdlilerin derdine dermân eden Allah (Tezeren, 1985:147)

Dellâlzâde Hacı İsmâil Efendi, Sûz-i Dil İlâhi (Ergun, c.II, 1942:543)

Hacı Fâik Bey, Hüzzam İlâhi (Ergun, c.II, 1942:564)

Güfte ve Bestekâr

Ey nefis yeter sehv ü zelev /İnsâfa gel insâfa gel (Tezeren, 1985:92)

Dede Ali Şîrûganî, Rehâvî İlâhi (Ergun, c.I, 1942:243)

Güfte ve Bestekâr

Ey tâlib-i didâr olan /Gel Hakk'a pervâz edelim (Tezeren, 1985:99)

Şehzâde Seyfettin Efendi, Ferahfezâ İlâhi (TRT Repertuvar No:14162)

Güfte ve Bestekâr

Firkat cehennemden eşedd, Mevlâ meded Mevlâ meded (Tezeren, 1985:39)

Neyzen Sâlim Bey, Bestenigâr İlâhi (Ergun, c.II, 1942:561)

Güfte ve Bestekâr

Gider şekk ü inkârı, tevhîde gel tevhîde (Tezeren, 1985:132)

Zekâîzâde Ahmet Irsoy, Arazbar İlâhi (TRT Repertuvar No:16109)

Güfte ve Bestekâr

Hakk'ı koyup bâtila /Meyl ü mahabbet neden (Tezeren, 1985:113)

Akbaba İmamı Mehmed, Mâhur İlâhi (Ergun, c.I, 1942:264)

Güfte ve Bestekâr

Hudâyâ cümle-i âlem, sana âşık seni özler (Tezeren, 1985:48)

Çâlâkzâde Şeyh Mustafa Efendi, Beyâtî İlâhi (Ergun, c.I, 1942:352)

Cinuçen Tanrıkorur, Karcığar İlâhi (TRT Repertuvar No:14249)

Güfte ve Bestekâr

İki cihân sultânının, doğduğu ay yine geldi (Tezeren, 1985:126)

Akbaba İmamı Mehmed, Rast İlâhi (Ergun, c.I, 1942:267)

Güfte ve Bestekâr

İsteyen yârin hâk eder varın (Tezeren, 1985:108)

Bestekârı bilinmiyor, Neveser İlâhi (TRT Repertuvar No: 16213)

Bestekârı bilinmiyor, Sûz-i Dil İlâhi (TRT Repertuvar No: 16007)

Hafız Kumral, Acem İlâhi (Sağman, 2001:355, Ergun, c.I, 1942:63, Önen, 2004:42)

Güfte ve Bestekâr

Kudûmün rahmeti zevk u safâdır yâ Resûlullah (Tezeren, 1985:23)

Azîz Mahmûd Hüdâyî, Çargâh Tevşîh (TRT Repertuvar No: 14272)

Hafız Post, Acem İlâhi (TRT Repertuvar No: 14271)

Hafız Kumral, Acem Tevşîh (Ergun, c.I, 1942:63)

Güfte ve Bestekâr

Mevlâm senin âşıkların /Devrân ederler hû ile (Tezeren, 1985:127)

Kazasker Mustafa İzzet, Hicaz İlâhi (Ergun, c.II, 1942:544)

Güfte ve Bestekâr

Neşse uyub râh-ı Hakdan taşra çıkmak yol mudur (Tezeren, 1985:58)

Dede Ali Şîrügânî, Mâhur İlâhi (Ergun, c.I, 1942:223, Sağman, 2001:134)

Hacı Fâik Bey, Uşşak İlâhi (TRT Repertuvar No: 14331, Ergun, c.II, 1942:568)

Güfte ve Bestekâr

Olmayacak senden atâ, kul neylesin yâ Rabbenâ (Tezeren, 1985:5)

Hammâmizâde İsmâil Dede, Sabâ İlâhi (TRT Repertuvar No: 14336, Ergun, c.II, 1942:531)

Hüseyin Sâdettin Arel, Sultânîrak Durak (TRT Repertuvar No: 8481)

Bestekârı bilinmiyor, Hicaz İlâhi (Sağman, 2001:178)

Bestekârı bilinmiyor, Hüzam İlâhi (Sağman, 2001:271)

Güfte ve Bestekâr

Sadr-ı cem 'i mürselin /Sensin yâ Resûlullah (Tezeren, 1985:8)

Hafız Kumral, Hüseyinî İlâhi (Ergun, c.I, 1942:63, Sağman, 2001:366)

Dede Ali Şîrügânî, Acem İlâhi (Önen, 2004:40)

Hacı Arif Bey, Segâh Tevşîh (TRT Repertuvar No: 14367)

Aslan Hepgür, Uşşak Tevşîh (TRT Repertuvar No: 14361)

Güfte ve Bestekâr

Sakin dünyâya aldanma, aç gözün gafletten uyan (Tezeren, 1985:118)

Zekâî Dede, İsfahan İlahî (TRT Repertuvar No: 14360)

Güfte ve Bestekâr

Sehv ile olduysa günah, kuldân nedem senden kerem (Tezeren, 1985:98)

Zekâî Dede, Acemaşiran İlahî (Ergun, c.II, 1942:582)

Güfte ve Bestekâr

Tecellî-i cemâl ister /Gönül eğlenmez eğlenmez (Tezeren, 1985:71)

Hacı Nâfiz Bey, Şedaraban İlahî (TRT Repertuvar No: 16056)

Kazzaz Hasan, Muhayyerbüselik İlahî (Ergun, c.I, 1942:280, Soydaş, 2001:192)

Güfte ve Bestekâr

Vuslat gibi ni'met m'olur, yâ Rab nice şükredelim (Tezeren, 1985:101)

Zîver Efendi, Rast İlahî (Ergun, c.II, 1942:577, Sağman, 2001:43)

1.10. Lâmekânî

Lâmekânî Hüseyin Efendi Peşte'lidir. Melâmiyye-yi Bayrâmî şeyhi Hasan Kabadüz Efendi'nin hulefâsındandır . 1626 yılında vefat etmiştir. Sultân Şâh Mescidi hazîresine defnedildi. Şiirlerinden müretteb bir divanı vardır (Bursalı Mehmet Tahir, c.1, 2000:191).

1.10.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Pâk eyle gönül çeşmesini tâ durulunca (Kocatürk, 1968:277)

Çâlâkzâde Şeyh Mustafa Efendi, Irak İlahî (Ergun, c.I, 1942:359, Sağman, 2001:65)

1.11. Mezâkî

Süleyman Mezkâkî, Bosna'da doğmuştur (Bursalı Mehmet Tahir, c.2, 2000:417). Doğum tarihi bilinmemektedir. 1088 (1676) yılında vefât etmiştir (Çapan, 2005:540).

Şiirleri için Bursalı Mehmet Tâhir şöyle yazmıştır: “ *Şuarâ-yı Mevleviyye içinde (Cevrî, Neşâtî, Fasîh Dede)*'den sonra birinci mertebede bir şâir olub müretteb dîvanı vardır.” (Bursalı Mehmet Tahir, c.2, 2000:417).

1.11.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Ol gonca-dehen bir gül-i handân olacakdur (Mermer, 1991:333)

Hâfız Yusuf Efendi, Bûselik Şarkı (TRT Repertuar No: 8460)

Şevki Bey, Muhayyer Şarkı (TRT Repertuar No: 8459)

1.12. Mısrî

Niyâzî-i Mısrî, Malatya'nın Soğanlı köyünde 1618 yılında doğmuştur. 1693 yılında vefât etmiştir. Eserleri; *Divan, Risâletü't-Tevhîd, Şeh-i Esmâ-i Hüsnâ, Sure-i Yusuf Tefsiri, Es'ele ve Ecvebe-i Mutasıvvaâne, Şerh-i Nutk-u Yunus, Risâle-i Eşrât-ı Saat, Ta'hirnâme, Risâle-i Haseneyn, Divan-ı İlahiyyât, Mektûbât, Risâle-i Hızıriyye, Fâtîha Tefsiri, Risâle-i Hilye-i Hazret-i Hüseyin, Sure-i Nur Tefsiri, Risâle-i Belgrat, Risâle-i Vahdet-i Vücut, Mevâidü'l-İrfân* (BTK, c.6, 1985:66)

1.12.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Aç gözün dildâre bak ref' oldu yüzünden nikâb (Niyâzî Divânı, 1963:53)

Çâlâkzâde Şeyh Mustafa Efendi, Bestenigâr İlahi (Sağman, 2001:50)

Güfte ve Bestekâr

Ahvâl-i serencâmım bu sâate irince (Niyâzî Divânı, 1963:62)

Dede Ali Şirüvani, Muhayyer İlahi (Tokdemir, 2006:218)

Güfte ve Bestekâr

Aldın mı gönül hüsn ile yektâ haberin sen (Niyâzî Divânı, 1963:127)

Dede Ali Şirügani, Mâhur İlâhi (Soydaş, 2001:174)

Güfte ve Bestekâr

Âşinâ-yı aşk olandan âh ü zâr eksik değil (Niyâzî Divânı, 1963:103)

Hammâmizâde İsmâil Dede, Hicaz Durak (TRT Repertuvar No: 16076, Önen, 2004:143)

Dede Ali Şirügani, Baba Tâhir İlâhi (Önen, 2004:143), Şehnâz Durak (Ergun, c.I, 1942:253)

Çâlâkzade Şeyh Mustafa Efendi, Şehnâz İlâhi (Sağman, 2001:444)

Güfte ve Bestekâr

Aşkın kime yâr olur dâim işi zâr olur (Niyâzî Divânı, 1963:154)

Dede Ali Şirügani, Çargâh İlâhi (Tokdemir, 2006:129)

Güfte ve Bestekâr

Aşkın meyine ben kana geldim (Niyâzî Divânı, 1963:112)

Sultan III.Selim, Şevkutarab İlâhi (TRT Repertuvar No: 16078)

Dede Ali Şirügani, Hüseyini İlâhi (Ergun, c.I, 1942:211, Soydaş, 2001:149)

Hakan Alvan, Hüseyini İlâhi (TRT Repertuvar No: 16288)

Kuşçuzâde, Hüseyini İlâhi (Sağman, 2001:389)

Güfte ve Bestekâr

Ayağı tozını sürme çekelden gözüme cânım (Niyâzî Divânı, 1963:111)

Hammâmizâde İsmâil Dede, Sûz-i Dil Durak (Ergun, c.II, 1942:538)

Güfte ve Bestekâr

Bakup cemâl-i yâre çağırırım dost dost (Niyâzî Divânı, 1963:173)

Dede Ali Şirügani, Acem İlâhi (Ergun, c.I, 1942:185)

Doğan Ergin, Hicaz İlâhi (TRT Repertuvar No: 14031)

Ahmet Özhan, Segâh İlâhi (TRT Repertuvar No: 16178)

Güfte ve Bestekâr

Ben sanırdım âlem içre hiç bana yâr kalmadı (Niyâzî Divânı, 1963:83)

Çâlâkzâde Şeyh Mustafa Efendi, Rast Durak (TRT Repertuvar No: 1528, Ergun, c.I, 1942:165)

Muallim İsmâil Hakkı Bey, Sabâ Bûselik Devr-i Kebîr Beste (TRT Repertuvar No:1527)

Güfte ve Bestekâr

Bilenler vech-i cânânı bu cism ü cânı neylerler(Niyâzî Divânı, 1963:144)

Hâfız Post, Nevâ Sünbûle İlâhi (Ergun, c.I, 1942:96)

Güfte ve Bestekâr

Bir kimse mi yok aceb ona sînemi yârem (Niyâzî Divânı, 1963:117)

Yekçeşm Mustafa Ağa, Eviç İlâhi (Ergun, c.I, 1942:77, Sağman, 2001:478)

Güfte ve Bestekâr

Bir yüze dûş oldu gözüm yüz bin gezer dîvânesi (Niyâzî Divânı, 1963:81)

Dede Ali Şirügani, Hüseyin İlâhi (Tokdemir, 2006:158)

Güfte ve Bestekâr

Bulan özünü gören yüzünü /Bir yüzü dahî görmek dilemez (Niyâzî Divânı, 1963:189)

Dede Ali Şirüvani, Eviç İlahi (Önen, 2004:85)

Güfte ve Bestekâr

Can bu elden göçmeden cânânı bulmassa ne güç (Niyâzî Divânı, 1963:54)

Çâlâkzâde Şeyh Mustafa Efendi, Hisar İlahi (Ergun, c.I, 1942:357)

Güfte ve Bestekâr

Çün sana gönüm mübtelâ düştü (Niyâzî Divânı, 1963:384)

Hâfız Post, Hüseyinî İlahi (TRT Repertuvar No: 14096)

Derd-i Hakk'a tâlib ol dermâna irem dersen (Niyâzî Divânı, 1963:134)

Zekâî Dede, Ferahnâk İlahi (TRT Repertuvar No: 14636, Ergun, c.I, 1942:588)

Güfte ve Bestekâr

Dermân arardım derdime /Derdim bana dermân imiş (Niyâzî Divânı, 1963:169)

Dede Ali Şirüvani, Mâhur Durak (Ergun, c.I, 1942:220,Sağman, 2001:126), Nişâbur İlahi Tokdemir, 2006:56)

Güfte ve Bestekâr

Derviş olan kişinin sözleri umrân olur (Niyâzî Divânı, 1963:149)

Dede Ali Şirüvani, Rehâvî İlahi (Tokdemir, 2006:62)

Güfte ve Bestekâr

Doğdu ol sadr-ı risâlet bastı ferş üzre kadem (Niyâzî Divânı, 1963:111)

Şeyh Münîr Efendi, Irak Tevşih (TRT Repertuvar No: 14136)

Osman Efendi, Isfahan İlahi (TRT Repertuvar No: 14676)

Dede Ali Şirüvani, Nevâ İlahi (Ergun, c.II, 1942:231, Sağman, 2001:148)

Şeyh Zâkir Ahmet Efendi, Rast İlahi (TRT Repertuvar No: 14123)

Güfte ve Bestekâr

Dönmek ister gönlüm cümle sivâdan / Dönelim âşıklar Mevlâ derdiyle (Niyâzî Divânı, 1963:63)

Dede Ali Şirügani, Irak İlahi (Önen, 2004:103)

Güfte ve Bestekâr

Elâ ey mürşid-i âlem haber ver ilm-i Mevlâdan (Niyâzî Divânı, 1963:125)

Attar Ahmed, Mâhur İlahi (Ergun, c.I, 1942:109)

Güfte ve Bestekâr

Esmâ-i ilâhîyede bîhad hünerim var (Niyâzî Divânı, 1963:148)

Dede Ali Şirügani, Çargâh İlahi (Tokdemir, 2006:128)

Güfte ve Bestekâr

Ey Allah 'ım seni sevmek ne güzeldir ne güzeldir (Niyâzî Divânı, 1963:162)

Dede Ali Şirügani, Segâh İlahi (Ergun, c.I, 1942:250)

Güfte ve Bestekâr

Ey derde dermân isteyen yetmez mi derd dermân bana (Niyâzî Divânı, 1963:39)

Hammâmizâde İsmâil Dede, Muhayyer İlahi (Ergun, c.II, 1942:536, Sağman, 2001:261)

Güfte ve Bestekâr

Ey garib bülbül diyârın kandedir (Niyâzî Divânı, 1963:157)

Dede Ali Şirügani, Uzzal İlahi (TRT Repertuvar No: 14136)

Ahmet Hatipoğlu, Hüseyin İlahi (TRT Repertuvar No: 4084)

Güfte ve Bestekâr

Ey gönül gel ağlama zâri zâri inleme /Pîrden aldım haberi ol bî-nişân sendedir (Niyâzî Divânı, 1963:158)

Dede Ali Şirüvani, Muhayyer İlahi (Soydaş, 2001:185)

Güfte ve Bestekâr

Ey gönül gûş eyle gel âşıkların güftârını (Niyâzî Divânı, 1963:86)

Hammâmizâde İsmâil Dede, Sûz-i Dil İlahi (TRT Repertuvar No: 14186)

Güfte ve Bestekâr

Ey kerîm Allah ey ganî sultân (Niyâzî Divânı, 1963:121)

Zekâî Dede, Ferahnâk İlahi (Ergun, c.II, 1942:587)

Hâfız Post, Eviç İlahi (Ergun, c.I, 1942:93)

Güfte ve Bestekâr

Ey tarikât erleri ey hakikat pîrleri / Bir haber verin bana ol bî-nişân kandedir (Niyâzî Divânı, 1963:159)

Dede Ali Şirüvani, Eviç İlahi (Önen, 2004:86)

Güfte ve Bestekâr

Gel ey gurbet diyârında esir olup kalan insan (Niyâzî Divânı, 1963:118)

Dede Ali Şirüvani, Mâhur İlahi (Ergun, c.I, 1942:22)

Güfte ve Bestekâr

Gir semâ'a zikr ile gel yana yana hû deyu (Niyâzî Divânı, 1963:178)

Dede Ali Şirüvani, Mâhur İlahi (Tokdemir, 2006:75)

Güfte ve Bestekâr

Gözlerini n'oldu bîdâr eyledin (Niyâzî Divânı, 1963:133)

Sütçüzâde Hafız, Sabâ İlâhi (Ergun, c.I, 1942:83, Sağman, 2001:317)

Güfte ve Bestekâr

Gül müdür bülbül müdür şol zâr u efgân eyleyen (Niyâzî Divânı, 1963:128)

Çâlâkzâde Şeyh Mustafa Efendi, Pençgâh İlâhi (Ergun, c.I, 1942:365, Sağman, 2001:102)

Dede Ali Şirügani, Sünbüle İlâhi (Ergun, c.I, 1942:252)

Güfte ve Bestekâr

Habs için geldi gelüb ıtlak ile fermân bana (Niyâzî Divânı, 1963:38)

Dede Ali Şirügani, Rehâvî İlâhi (Tokdemir, 2006:68)

Akbaba İmamı Mehmed, Rehâvî İlâhi (Ergun, c.I, 1942:268, Sağman, 2001:92)

Güfte ve Bestekâr

Hak ilmîne bu âlem bir nüsha imiş ancak (Niyâzî Divânı, 1963:93)

Dede Ali Şirügani, Eviç İlâhi (Ergun, c.I, 1942:199)

Güfte ve Bestekâr

Hakk'ı seven âşıkların eğlencesi tevhîd olur (Niyâzî Divânı, 1963:58)

Bolahenk Nuri Bey, Nühüft İlâhi (Şengel, c.9, 1979:35)

Güfte ve Bestekâr

Halk içre bir âyineyim herkes bakar bir ân görür (Niyâzî Divânı, 1963:139)

Dede Ali Şirügani, Nühüft Durak (TRT Repertuvar No: 16119, Ergun, c.I, 1942:237)

Güfte ve Bestekâr

Hatm-i cem 'il-müselînin fahridir fakr u fenâ (Niyâzî Divânı, 1963:42)

Dede Ali Şirügani, Acem İlahi (Ergun, c.I, 1942:183)

Güfte ve Bestekâr

İbn-i vaktem ben ebü'l-vakt olmazam (Niyâzî Divânı, 1963:116)

Dede Ali Şirügani, Hüseyinîşiran İlahi (Sağman, 2001:400)

Güfte ve Bestekâr

İki kaşın arasına çekti hatt-ı üstüvâ (Niyâzî Divânı, 1963:35)

Dede Ali Şirügani, Irak Durak (Ergun, c.I, 1942:218)

Güfte ve Bestekâr

İlim bahr-i vücûd esdâfının dürdânesiyim ben (Niyâzî Divânı, 1963:130)

Dede Ali Şirügani, Eviç İlahi (Sağman, 2001:304)

Güfte ve Bestekâr

İnile ey derdli gönül inile /Ehl-i derdin inleyecek çağıdır (Niyâzî Divânı, 1963:149)

Dede Ali Şirügani, Uzzal İlahi (Soydaş, 2001:255, Sağman, 2001:426)

Güfte ve Bestekâr

Kıldan ince vü kılçtan keskin ol şâhın yolu (Niyâzî Divânı, 1963:183)

Dede Ali Şirügani, Acem İlahi (Önen, 2004:44)

Güfte ve Bestekâr

Ol menem kim vâkıf-ı esrâr-ı ilm-i âdemim (Niyâzî Divânı, 1963:113)

Dede Ali Şirügani, Sultânî Irak İlahi (Sağman, 2001:513), Hüseyini İlahi (Ergun, c.I, 1942:213)

Güfte ve Bestekâr

Oldum çü mahv-i mahz-i zât buldum vücûdumdan necât (Niyâzî Divânı, 1963:177)

Şeyh Mehmed Efendi, Isfahan İlahi (Ergun, c.I, 1942:328)

Güfte ve Bestekâr

Sen seni bilmektir ancak pîre ülfetten garaz (Niyâzî Divânı, 1963:187)

Derviş Ali, Bûselikaşiran İlahi (Önen, 2004:58)

Hafız Post, Aşiran İlahi (Ergun, c.I, 1942:93)

Buhûrizâde Mustafa İtrî, Hüseyiniaşiran İlahi (Ergun, c.I, 1942:175)

Güfte ve Bestekâr

Rumûz-ı enbiyâyı vâkıf-ı esrâr olandan sor (Niyâzî Divânı, 1963:139)

Dede Ali Şirügani, Zirgûle İlahi (Sağman, 2001:301)

Güfte ve Bestekâr

Sevdim seni hep vârim yağmadır alan alsın (Niyâzî Divânı, 1963:131)

Abdurrahman Nesib, Beyâtî İlahi (Ergun, c.II, 1942:526)

Güfte ve Bestekâr

Tâ ezelden biz bu aşk içinde rüsvâ olmuşuz (Niyâzî Divânı, 1963:188)

Dede Ali Şirügani, Hisar İlahi (Soydaş, 2001:144)

Güfte ve Bestekâr

Tende cânım canda cânânımdır Allah hû diyen (Niyâzî Divânı, 1963:118)

Hafız Post, Acem Durak (Ergun, c.I, 1942:92), (Sağman, 2001:267)

Güfte ve Bestekâr

Uyan gözün aç durma yalvar güzel Allah'a (Niyâzî Divânı, 1963:43)

Bursalı Tâlib, Arazbar İlahi (Ergun, c.I, 1942:101, Sağman, 2001:284)

Güfte ve Bestekâr

Varlığın mahv eyleyip meydâne gel (Niyâzî Divânı, 1963:100)

Dede Ali Şirügani, Eviç İlahi (Soydaş, 2001:127)

Güfte ve Bestekâr

Zât-ı Hak'da mahrem-i irfân olan anlar bizi (Niyâzî Divânı, 1963:73)

Dede Ali Şirügani, Uşşak İlahi (Tokdemir, 2006:261), Sabâ İlahi (Ergun, c.I, 1942:247)

Güfte ve Bestekâr

Zehî kenz-i hafî k'ondan gelir her vâr olur peydâ (Niyâzî Divânı, 1963:32)

Niznâm Yusuf Çelebi, Baba Tâhir İlahi (Ergun, c.I, 1942:272)

Güfte ve Bestekâr

Zuhûr-i kâinâtın ma'densin yâ Resûlullah (Niyâzî Divânı, 1963:72)

Dede Ali Şirügani, Muhayyer Na't (Soydaş, 2001:186)

Güfte ve Bestekâr

Zulmet-i hecrinde bîdâr olmuşam yâ Rab meded (Niyâzî Divânı, 1963:56)

Bursalı Bakkal Mehmed, Beyâtî İlahi (Ergun, c.I, 1942:106)

Güfte ve Bestekâr

Zühdünü ko aşka düş ehl-i cenân etsin seni (Niyâzî Divânı, 1963:79)

Küçük İmam, Hüseyinî İlahi (Ergun, c.I, 1942:74, Sağman, 2001:360)

1.13. Muhyî

Bezci-zâde Mehmed Muhyiddin Efendi Konya'da doğmuştur. 1611'de vefat etmiştir. Muhyî aruz ve hece vezniyle şiirler yazmıştır. Heceyle yazdığı şiirler daha başarılıdır. Müretteb divanı vardır (Erdemir, 1999:282). Kendisinin ilahi besteleri de vardır.

1.13.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Cümlenin mahbûbu sensin ey habîb-i ezeli (Mutlu, 2008:14)

Bezci-zâde Mehmed Muhyiddin, Nevrûz-ı Acem (Ergun, c.I, 1942:57)

Dede Ali Şirügani, Nevrûz-ı Acem (Önen, 2004:29, Soydaş, 2001:202)

Güfte ve Bestekâr

Zâhid bizi ta'n eyleme /Hak ismin okur dilimiz (Ergun, c.I, 1942:56)

Bezci-zâde Mehmed Muhyiddin, Beyati İlahi (Ergun, c.I, 1942:56)

Hüsâm Dede, Yegâh İlahi (TRT Repertuvar No:14488)

Selâhattin Demirtaş, Şehnâz İlahi (TRT Repertuvar No:16065)

1.14. Nâilî

Asıl adı Mustafa'dır. İstanbul'da doğmuş, doğum tarihi bilinmemektedir. Şâir 1666 'da vefât etmiştir (BTK, c.5, 1985:178). Divanından Halvetî olduğu anlaşılmaktadır (Mehmet Tahir, c.2, 2000:443).

1.14.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Bu neşveden sana ey dil kelâl gelmedi mi (İpekten, 1990:311)

Kemâl Emin Bara, Müstear Şarkı (TRT Repertuvar No:2590)

Güfte ve Bestekâr

Gönül bîgânelerle âşinâdır yâ Resûlullah (İpekten, 1990:153)

Hafız Post, Arazbar İlahi (Ergun, c.I, 1942:92)

Güfte ve Bestekâr

Gül hâre düşdü sine figâr oldu andelîb (İpekten, 1990:163)

Faruk Şahin, Segâh Zencîr Beste (TRT Repertuvar No:21051)

Güfte ve Bestekâr

İzârın gül gül olmuş bûseden dil dâğ dâğındır (İpekten, 1990:188)

Şeyhü'l-islâm Es'ad Efendi, Dügâh Ağır Çenber Beste (TRT Repertuvar No:6787)

Güfte ve Bestekâr

Nisâr-ı nakd-i niyâz etmeğe şitâbım var (İpekten, 1990:446)

Hafız Post, Arazbar Firenkçin (Çıpan, 2000:121)

Güfte ve Bestekâr

Söylen ol âfete dünyâyı harâb eylesin (İpekten, 1990:269)

Bolâhenk Nûri Bey (TRT Repertuvar No:10213)

1.15. Nakşî

Nakşî Ali Akkırmanî, Divriği'lidir. Doğum tarihi bilinmemektedir. 1065/1654 yılında vefat etmiştir (BTK, c.5,1985:38). Eserleri; *Divan, Manzûme-i Aynu'l-Hayât, Vâkıât, Biatnâme, Manzûme-i Gavriyye* (Umagan, 1996:1).

1.15.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Eyâ sen sanma kim senden bu güftârı dehân söyler (Mehmet Tahir, c.1, 2000:172)

Enfî Hasan Ağa, Arazbar İlahi (Ergun, c.I, 1942:175, Sağman, 2001:286)

1.16. Nazmî

Şeyh Mehmed Nazmî, 1032/1622'de doğmuştur. 1112/1700 yılında vefat etmiştir (Çapan, 2005:615). Şeyh Nazmî Efendi'nin müretteb bir Divanı vardır (İnce, 2005:669).

1.16.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Derûn-ı âşîka hâletfezâdır halka-i tevhîd (Soydaş, 2001:184)

Dede Ali Şîrûganî, Irak İlahi (Ergun, c.I, 1942:218)

Şeyh Nazmî Efendi, Muhayyer İlahi (Tokdemir, 2006:229)

Güfte ve Bestekâr

Ey Habîb-i hazret-i Hallâk-i âlem Mustafâ (Çapan, 2005:615)

Dede Ali Şîrûganî, Vech-i Hüseyinî (Ergun, c.I, 1942:259)

Güfte ve Bestekâr

Garîk-i bahr-i isyân ü hatâyım yâ Resûlullah (Çapan, 2005:614)

Sütçü-zâde Hâfız, Hisar İlahi (Ergun, c.I, 1942:82)

Dede Ali Şîrûganî, Hisar İlahi (Ergun, c.I, 1942:208)

Güfte ve Bestekâr

Kim ki feyz-i Hakk'ın olmak isteyen peymânesi (Ergun, c.I, 1942:181)

Hâfız Kömür, Muhâlif-i Irak (Ergun, c.I, 1942:181)

Güfte ve Bestekâr

Ko yaksun külli cismim nâr-ı hicrân /Gönül sabr eyle sabr eyle sâbur ol (Ergun, c.I, 1942:90)

Şeyh Nazmî Efendi, Irak İlahi (Ergun, c.I, 1942:90, Sağman, 2001:511)

Güfte ve Bestekâr

Mahbûb-i Hudâ zât-ı şerefbâr-ı Muhammed (Sağman, 2001:511)

Muhammediyeci Mustafa Efendi (TRT Repertuvar No:14319)

Güfte ve Bestekâr

Şikâyet nefis elinden dâd-hâhım Rabbim Allahım (Ergun, c.I, 1942:261)

Akbaba İmamı, Beyâtî İlahi (Soydaş, 2001:106)

Güfte ve Bestekâr

Yeter ma'mûre oldun bir zaman vîrâne ol gönüm (Ergun, c.I, 1942:91)

Şeyh Nazmî Efendi, Sabâ İlahi (Ergun, c.I, 1942:91)

1.17. Nef'î

Asıl adı Ömer'dir. Erzurum'un Hasankale ilçesinde doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemekle beraber 1572 yılı olduğu tahmin edilmektedir. 1635'te IV. Murad şairi Bayram Paşa'ya teslim etmiş, o da çavuş başı Boynueğri Mehmed Ağa eliyle ve sarayın odunluğunda cellatlara boğdurtup, cesedini denize attirmiştir.

1.17.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Ağyâre nigâh etmediğin nâz sanurdım (Akkuş, 1993:322)

Rahmi Bey, Uşşak Şarkı (TRT Repertuvar No:157)

Güfte ve Bestekâr

Âşika ta'n etmek olmaz mübtelâdır n'eylesin (Akkuş, 1993:324)

Hekimbaşı Abdülaziz Efendi, Hüzzam Çenber Beste (TRT Repertuvar No:571)

Suphi Ziyâ Özbekkan, Sabâ Sakîl Beste (TRT Repertuvar No:573)

Ekrem Güyer, Rast Şarkı (TRT Repertuvar No:572)

Güfte ve Bestekâr

Baht uyansa hâba varsa dîde-i bidârımız (Akkuş, 1993:304)

Hacı Ârif Bey, Uşşak Şarkı (TRT Repertuvar No:1088)

Güfte ve Bestekâr

Bezm-i bahârın dizdi gül âyin ü erkânın yine (Akkuş, 1993:331)

Yusuf Ziyâ Paşa, Bestenigâr Şarkı (TRT Repertuvar No:1586)

Güfte ve Bestekâr

Derdim nice bir sînede pinhân ederim ben (Akkuş, 1993:326)

Eyyübî Mehmet Bey (TRT Repertuvar No:3272)

Güfte ve Bestekâr

Derdimiz çok âşıkız sana giriftâriz hele (Akkuş, 1993:330)

Buhûrizâde Mustafa İtrî, Hüseyini Devr-i Revan (Çıpan, 2000:163)

Güfte ve Bestekâr

Diller nice bir çâh-ı zenahdânına düşün (Akkuş, 1993:326)

Hacı Sâdullah Ağa, Beyâtîaraban Yürük Semâî (TRT Repertuvar No:3435)

Güfte ve Bestekâr

Esdî nesîm-i nev-bahâr açıldı güller subh u dem (Akkuş, 1993:95)

Rast Şarkı, Hacı Ârif Bey (TRT Repertuvar No:3938)

Güfte ve Bestekâr

Gamzen ne dem ki tîg çekip hûn-feşân olur (Akkuş, 1993:137)

Hasan Fehmi Mutel, Dilkeşhâverân Zencîr Beste (TRT Repertuvar No:4533)

Güfte ve Bestekâr

Gamzen ne kadar olsa niyâz etmeğe bâis (Akkuş, 1993:293)

Hâşim Bey, Revnâknümâ Yürük Semâî (TRT Repertuvar No:4534)

Güfte ve Bestekâr

Tûtî-i mu'cize-güyem ne desem lâf değil (Akkuş, 1993:315)

Buhûrizâde Mustafa İtrî, Segâh Yürük Semâî (TRT Repertuvar No:10723)

Güfte ve Bestekâr

Uşşâk ile dolsun der isen kûy-ı mahabbet (Akkuş, 1993:290)

Hâfız Hamdi Efendi, Sûz-i Dil Yürük Semâî (TRT Repertuvar No:10812)

Güfte ve Bestekâr

Yâr olmayıcak câm-ı safâyı çekemez dil (Akkuş, 1993:317)

Zekâî Dede, Hisar Bûselik Darb-ı Fetih Beste (TRT Repertuvar No:11166)

Güfte ve Bestekâr

Yâre derdim diyemem bezm-i şarâb olmayıcak (Akkuş, 1993:311)

Neyzen Ali Rızâ Efendi, Selmek Yürük Semâî (TRT Repertuvar No:11183)

1.18. Nûrî

Abdülahad Nûrî,1594'te Sivas'da doğmuştur. 1651 Şubat ayında vefat etmiştir. Halvetî tarikatının şubelerinden Sivâsiyye kolunun müessesidir. Otuza yakın eseri vardır. Bunların içinde müretteb bir divanı vardır (BTK, c.6, 1985:35).

1.18.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Aşkınla cihân beste, lutf eyle inâyet kıl (Coşkun, 2001:118)

Hatip Zâkiri Hasan Efendi, Rast İlâhi (TRT Repertuvar No:14028)

Güfte ve Bestekâr

Bağ-ı cemâle çün erem (Coşkun, 2001:122)

Dede Ali Şirügani, Çargâh İlahi (Tokdemir, 2006:127, Ergun, c.I, 1942:193)

Güfte ve Bestekâr

Cemâlin nûrunun âşıklarına /Kerem eyle sultânım Allah (Coşkun, 2001:144)

Akbaba İmamı Mehmed Efendi, Uşşak İlahi (Ergun, c.I, 1942:270, Sağman, 2001:173)

Güfte ve Bestekâr

Çü kânım lâmekândır bi-mekândır bu mekân içre (Coşkun, 2001:149)

Dırağman Zâkiri Şeyh Ahmed, Acem İlahi (Ergun, c.I, 1942:333)

Güfte ve Bestekâr

Eser aşkın yeli eshâra karşı (Coşkun, 2001:156)

Ya'kûb-zâde, Uşşak İlahi (Sağman, 2001:178)

Diyarbakırlı Emîr Çelebi, Sabâ İlahi (Ergun, c.I, 1942:183)

Akbaba İmamı Mehmed Efendi, Dügâh İlahi (Ergun, c.I, 1942:261)

Güfte ve Bestekâr

Ey beni aşk âteşine yandıran /Aşk senin âşık senin ma'sûk senin (Coşkun, 2001:111)

Şeyh Çâlâk Ahmed Efendi, Uşşak İlahi (TRT Repertuvar No:16233)

Güfte ve Bestekâr

Ey dil bize ver bir haber /Aşk ellerine kim gider (Coşkun, 2001:73)

Muallim İsmail Hakkı Bey, Hüseyini İlahi (TRT Repertuvar No:14147)

Dede Ali Şirügani, Hüseyini İlahi (Ergun, c.I, 1942:209)

Güfte ve Bestekâr

Ey dil-zen dünyânın çün âline aldandın (Coşkun, 2001:34)

Cılız Ali Dede, Hüseyinî ilahi (Soydaş, 2001:145)

Güfte ve Bestekâr

Ey gönül dillerde sen efsâne oldun bilmedin (Coşkun, 2001:113)

Nikâbî Ömer Çelebi, Mâhur İlahi (Ergun, c.I, 1942:111, Sağman, 2001:136)

Güfte ve Bestekâr

Geldi saâdetle yine /Şehr-i sıyâm mâh-ı kıyâm (Coşkun, 2001:128)

Dede Ali Şirügani, Eviç İlahi (Önen, 2004:91)

Güfte ve Bestekâr

Geldin geru gider misin /Elvedâ yâ şehr-i Ramazan (Ergun, c.I, 1942:103)

Zekâizâde Ahmet Irsoy, Acemaşiran İlahi (TRT Repertuvar No:14207)

Neyzen Derviş Mehmed, Acem İlahi (Ergun, c.I, 1942:103)

Güfte ve Bestekâr

Gönlümüz her an sendedir yâ Rab (Ergun, c.I, 1942:103)

Halife-zâde Tâhir, Hüseyinî İlahi (Ergun, c.I, 1942:373)

Güfte ve Bestekâr

Gönül senden peyâm-ı yâri özler /Haber ver ey sabâ dost ellerinden (Coşkun, 2001:139)

Dırağman Zâkiri Şeyh Ahmed, Muhayyer İlahi (Ergun, c.I, 1942:341)

Güfte ve Bestekâr

İdüb âşıklara in'âm-ı küllî (Soydaş, 2001:159)

Receb Çelebi, Uzzal İlahi (Ergun, c.I, 1942:87, Sağman, 2001:437)

Güfte ve Bestekâr

Semâdan sırr-ı tevhîdi /Duyan gelsin bu meydâne (Coşkun, 2001:152)

Çalâkzâde Şeyh Mustafa Efendi, Uşşak İlahi (TRT Repertuvar No:14358)

Güfte ve Bestekâr

Sende doğmuşdur Muhammed Mustafa (Coşkun, 2001:52)

Dede Ali Şirüvani, Nevâ Tevşih (Ergun, c.I, 1942:230)

Buhûrizâde-i Sâni Abdülkerim Efendi, Acem İlahi (Sağman, 2001:276)

Güfte ve Bestekâr

Yâ Habîballah kaçan kalkar cemâlinden nikâb (Coşkun, 2001:55)

Dede Ali Şirüvani, Irak İlahi (Ergun, c.I, 1942:217, Soydaş, 2001:166)

Güfte ve Bestekâr

Yanmaktan usanmazam pervânemiyem bilmem (Coşkun, 2001:123)

Dede Ali Şirüvani, Nevâ İlahi (Ergun, c.I, 1942:234, Sağman, 2001:158)

Güfte ve Bestekâr

Yine cûş eyledi ummân-ı aşkın /Gönül Allah'a âşıktır yenilmez (Ergun, c.I, 1942:88)

Ebrû, Nevâ İlahi (Ergun, c.I, 1942:107, Soydaş, 2001:194)

1.19.Osman

Hakîki-zâde Şeyh Osman Efendi, İstanbulludur, doğum tarihi hakkında bilgi yoktur. Nizamoğlu Seyyid Seyfullah Efendi'nin hulefâsındandır. Eğrikapı'da ki evini tekkeye çevirmiş ve vakfetmiştir. 1037/1628 tarihinde vefat etmiş, Eğrikapı'daki tekkesine defnedilmiştir. Mürettep divanı vardır (Akkuş, Yılmaz, c.2, 2006:492).

1.19.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Bülbül-i şûrîdeyim gülden nasîbim var benim (Ergun, c.I, 1942:324)

Nâlîzâde İbrâhim Efendi, Beyâtî Durak (TRT Repertuar No:16073)

1.20. Riyâzî

1572’de İstanbul’da doğmuştur. Halep, Şam, Kudüs ve Kâhire’de kadılık yapmıştır. 1644 yılında vefat etmiştir. 1644 yılında vefat etmiştir. En önemli eserleri; Riyâzû’ş-şuarâ, Divan, Sâkînâme, Düstürü’l-amel’dir (BTK, c.5, 1985:145).

1.20.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Ey çeşm-i ahû hicr ile tenhâlara saldı beni (Üngör, c.1, 1981:197)

Hammâmîzâde İsmâil Dede, Hicaz Ağır Düyek Beste (TRT Repertuar No:4046)

1.21. Sabrî

Muhammed Şerîf Sabrî, Edirnelidir. Edirneli Hilmi Efendi’nin oğludur. Hayatı hakkında geniş bir bilgi olmayan Sabrî, Sultân IV. Murad’ın nedimlerinden ve ilmiye sınıfındandır. Eserleri; Divan, Hüsn-i Dil’dir (BTK, c.6, 1985:159).

1.21.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Niyâz-nâme-i dil yâre bî-zebân okunur (Çapan, 2005:337)

Çömlekçi-zâde Recep Çelebi, Bûselik Ağır Semâî (TRT Repertuar No:8348)

1.22. Sinan Ümmî

Antalya Elmalı'da doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemektedir. Asıl adı Yusuf Sinan'dır. Ümmî Sinan, Halvetiyye'nin Yiğitbaşı koluna mensuptur. 1657 yılında vefat etmiştir, Divanı vardır (BTK, c.6, 1985:159).

1.22.Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Acep hayrân oldum aşka uyaldan (Bilgin, 2000:169)

Enfî Hasan Ağa, Sabâ İlâhi (Ergun, c.I, 1942:309)

Güfte ve Bestekâr

Dost cemâli şem'inin pervânesidir cânımız (Bilgin, 2000:101)

Zekâizâde Ahmet Irsoy, Nevâ İlâhi (Ergun, c.II, 1942:694)

Güfte ve Bestekâr

Gel beri sırr-ı kerâmet isteyen hâl üstüne (Bilgin, 2000:223)

Feyzî Dede, Humâyün İlâhi (Ergun, c.I, 1942:378)

Güfte ve Bestekâr

Meded Allah sana sundum elimi /Bizi güzel Muhammed'den ayırma (Bilgin, 2000:201)

Eyüp Hatibi Âşık Ahmed, Beyâtî İlâhi (Ergun, c.II, 1942:556)

Cüneyt Kosal, Nişâbur İlâhi (TRT Repertuvar No:16126)

Zeki Altun, Segâh İlâhi (TRT Repertuvar No:12420)

Güfte ve Bestekâr

Sırr ilinde sevdiğüm yâ Rab hayâlidir senin (Bilgin, 2000:119)

Feyzî Dede, Dilkeş İlâhi (Ergun, c.I, 1942:378)

1.23. Tıffî

İsmi Ahmed'dir. Trabzon'da doğmuştur. Babası Abdülaziz adlı bir zattır. Henüz çocuk denecek çağdayken şiir söylemeye başladığı için Tıffî mahlasını almıştır (Gölpınarlı, 1954:18-19). 1074/1663-64 yılında vefat etmiştir. Müretteb bir divanı vardır (Çapan, 2005:358).

Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Her gördüğü perîye gönül mübtelâ olur (Çapan, 2005:359)

Buhûrizâde Mustafa İtrî, Bûselik Hafif Beste (TRT Repertuvar No:6272)

1.24. Vecdî

Boğuk Mustafa Ağa'nın oğludur. İsmi Abdülbâki'dir (Abdülkadiroğlu, 1999:508). Divanı-ı Humâyun kalemine girmiştir. Reisü'l-Küttâb Şamizâde tarafından beğlikçi makamına getirilmiştir. 1660'da Vecdî asılarak öldürülmüştür (Gölpınarlı, 1954:18).

Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Çekmiş yüzüne nikâb-ı işve (Üngör, c.2, 1981:915)

Eyyübî Derviş Receb, Rast Ağır Semâî (Öztuna, c.2, 2006:627)

Güfte ve Bestekâr

Feryâd-ı dil-i zârıma dem-sâz mı kaldı (Çapan, 2005:685)

Hamparsum Limoncuyan, Beyâtî Yürük Semâî (TRT Repertuvar No:4420)

Güfte ve Bestekâr

Tâ kim hattın ey mâh-cebînim yüze çıkdı (Çapan, 2005:685)

Seyyid Mehmed Nuh, Nühüft Darb-ı Fetih Beste (TRT Repertuvar No:10535)

1.25. Veysî

Manisa'ya bağlı Alaşehir kazasında, 1561 yılında doğmuştur. 1627 yılında Üsküp'te vefat etmiştir. Eserleri; *Dürrütü't-Tâc fî- Sâhibi'l-Mî'râc, Hâb-nâme-i Veysî, Münşeât, Divan'dır* (BTK, c.5, 1985:90).

1.25.1. Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Biz âlûde-i sâgar-ı bâdeyiz (Üngör, c.2, 1981:969)

Hafız Post, Rast Yürük Semâî (TRT Repertuar No:2412)

1.26. Yahyâ

Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi, 1552'de İstanbul'da doğmuştur. 1644 yılında İstanbul'da vefat eden Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi Fâtih Çarşamba semtindeki mezarlıkta medfündür. Eserleri; *Divan ve Sâkî-nâme'dir* (BTK, c.5, 1985:134).

Güfteleri ve Güftelerinin Bestekârları

Güfte ve Bestekâr

Bu tâbla ruhsâre-i cânâna bakılmaz (Ertem, 1995:95)

Ali Rifat Çağatay, Nihâvend Yürük Semâî (TRT Repertuar No:2618)

Güfte ve Bestekâr

Cân-ı kullâb-i ser-i zülfün çeker sende yana (Ertem, 1995:30)

Buhûrizâde Mustafa İtrî, Nikriz Muhammes Beste (TRT Repertuar No:2755)

Güfte ve Bestekâr

Ser-i zülfünde dilin nâle-i şeb-gîri nedir (Ertem, 1995:59)

Hasan Fehmi Mutel, Segâh Şarkı (Öztuna, c.2, 2006:628)

Güfte ve Bestekâr

Sinem hedef-i nâvek-i müjân ederim ben (Ertem, 1995:152)

Hasan Fehmi Mutel, Kürdilihicâzkâr Şarkı (Öztuna, c.2, 2006:628)

Güfte ve Bestekâr

Sun sâgarı sâkî bana mestâne desinler (Ertem, 1995:70)

Bolâhenk Nûri Bey, Beyâtî Yürük Semâî (TRT Repertuvar No:10269)

Şevkî Bey, Hicaz Şarkı (TRT Repertuvar No:10270)

Yusuf Ömürlü, Karcığar Yürük Semâî (TRT Repertuvar No:20272)

SONUÇ

Mûsikîmizde kullanılmış güfteleri, şairleriyle birlikte birer birer ortaya çıkarmak için yapılacak çalışmalar, hem edebiyatımıza hem de mûsikîmize büyük katkılar sağlayacaktır. Bu alandaki çalışmaların eski güfte mecmualarının Osmanlıca'dan günümüz yazısına çevrimiyle kalmış olduğunu gördük. Çalışmalarda günümüz yazısına çevrimden sonra bu güftelerin hangi şairlere ve divanlarda geçtiğine bakılmamıştır. Divan şiiri ve mûsikî münasebeti az araştırılmış olmasına rağmen gerçekten büyük bir daha çok çalışılması gereken bir alandır.

Tetkik ettiğimiz güfte mecmualarındaki şiirlerin birçoğunun besteleri, mûsikîmizin nota sistemine geç adaptasyonundan dolayı unutulmuştur. TRT Repertuvarı' da dahil olmak üzere bir çok kaynakta bestenin güfte şairi ya unutulmuş ya da yanlış isimlerle yazılmıştır.

Batı kültürünün tesiriyle klasik şiirimiz ve kalsik mûsikîmiz unutulmaya başlamıştır. Artık mûsikî için seçilen güfteler vezinsiz, manasız şiirler haline gelmiştir. Divan şiirinin ve mûsikînin bu yüzyılda kopma noktasına geldiği görülmektedir. Zamanımızda Divan şiiriyle bestelenen bir çok eser de sadece özentiyile yapılmış ve eski kültürümüzün havasını taşımayan bestelerden ibâret kalmıştır.

KAYNAKLAR

Abdulahad Nûrî Dîvânı, Haz: Yrd. Doç Dr. Ali Osman Coşkun, MEB Yayınları, İstanbul 2001

Aksüt, Sadun, Güfteler Hazinesi,c.I-II., İnkılap Kitabevi, İstanbul 1992

Aydın, Mehtap, Biçâre Dîvânı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2007

Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klasikleri, c.5-6-7., Ötügen-Söğüt Yayıncılık, İstanbul 1985

Bursalı Mehmet Tâhir, Osmanlı Müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzi Akyürek Miftâhü'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi, Bizim Büro Basımevi, Ankara 2000

Cevrî, Hayâtı, Edebî Kişiliği, Eserleri Ve Dîvânının Tenkidli Metni, Haz: Doç. Dr. Hüseyin Ayan, Atatürk Üniversitesi Yayınları No:583, Erzurum 1981

Derviş Avnî, Güfte ve Şiir Mecmuası, Haz: Dr. Mustafa Çıpan, T.C. Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları No:24, Konya 2000

Erdemir, Avni, Anadolu Sahası Müsikîşinas Dîvân Şâirleri, TÜSAV Yayınları, Ankara 1999

Ergun, Sadeddin Nüzhet, Türk Müsikîsi Antolojisi, Rıza Coşkun Matbaası, c.I-II., İstanbul 1942

Ergun, Sadeddin Nüzhet, Türk Şâirleri, c.I-II., İstanbul

Gölpınarlı, Abdülbâki, XVII. Yüzyıl Dîvân Şiiri, Varlık Yayınevi, İstanbul 1954

Hüseyin Vassaf, Sefîne-i Evliyâ, Haz: Prof. Dr. Mehmet Akkuş, Prof. Dr. Ali Yılmaz, Kitabevi, c.2-3., İstanbul 2006

İlhan, Ayşe Başak, XIX. Yüzyıla Kadar Olan Mevlevî Âyinlerinde Usul-Vezin İlişkisi, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006

İnal, Mahmut Kemal, Hoş Sadâ, Maarif Basımevi, İst. 1958

İsmail Belig, Nuhbetü'l- Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr, Haz: Prof. Dr. Abdülkerim Abdülkadiroğlu, AKMBY, Ankara 1999

Kocatürk, Vasfi Mâhir, Tekke Şiiri Antolojisi, Buluş Kitabevi, Ankara 1968

Köprülü, M. Fuad, Dîvân Edebiyatı Antolojisi, Akçağ Yayınları, Ankara 2006

- Mengi Mine, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara 2004
- Mezâkî, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni, Haz: Yrd. Doç Dr. Mermer,Ahmet, AKMY, Ankara 1991
- Mustafa Safâyî Efendi, Tezkire-i Safâyî, Haz: Doç. Dr. Pervin Çapan, AKMBY, Ankara 2005
- Mutlu, Hafsa, Bezcizâde Mehmed Muhyiddin Efendi ve Dîvânı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008
- Nâilî Dîvânı, Haz. Prof. Dr. Haluk İpekten, Akçağ Yayınları, Ankara 1990
- Nef'î Dîvânı, Haz: Yrd. Doç. Dr. Metin Akkuş, Akçağ Yayınları, Ankara 1993
- Niyâzî-i Mısrî, Niyâzî Dîvânı, Maarif Kitaphanesi, İstanbul 1963
- Önen, Uğur , XVIII. Yüzyılda Yazıldığı Tahmin Edilen Bir El Yazması Mecmuadaki Dini Mûsikî Güfteleri, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2004
- Özdemir, Funda, Klasik Türk Edebiyatında Kaynaklar (16. Yüzyıl-17. Yüzyıl), (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2013
- Öztuna, Yılmaz, Türk Mûsikîsi: Akademik Klasik Türk San'at Mûsikîsinin Ansiklopedik Sözlüğü,c.I-II., Orient Yayınları, Ankara 2006
- Parmaksız, Mehmet Nuri, Eserleri Bestelenen Divan Şairleri (XVII. ve XVIII. Yüzyıllar), (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniveritesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2010
- Sağman, Şengül, Müstakimzâde'nin "Mecmûa-i İlâhiyyat" Adlı Güfte Mecmûası, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) , Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2001
- Sâlim Efendi, Tezkiretü's- Şuarâ, Haz: Dr. Adnan İnce, AKMBY, Ankara 2005
- Seyyid Azîz Mahmûd Hüdâyî, Hayatı, Şahsiyeti, Tarikatı,Eserleri ve Dîvânı, Haz: Ziver Tezeren, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1984
- Soydaş, M. Emin, XVII. Yüzyıla Ait Bir El Yazması Mecmuada Dinî Mûsikî Güfteleri, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2001
- Sun'ullah-ı Gaybî, Gaybî Divânı, Ceylan Yayınları, İstanbul 1963

Tanrıkorur Cinuçen, Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi, Dergah Yayınları, İstanbul 2003

Tapsız, Meliha, Bolulu Himmet Dîvân, Manzum Tarikatname, Adab-ı Hurde-i Tarikat, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995

Tokdemir, Hatice, "18. Y.Y.' da Yazıldığı Tahmin Edilen Bir El Yazması Mecmuadaki Dini Mûsikî Güfteleri" (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) , Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006

Umagan, Suat, Nakşî Ali Akkirmanî, Aynu'l-Hayat, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1996

Ümmî Sinan Dîvânı, Haz: Doç. Dr. Azmi Bilgin, M.E.B Yayınları, İstanbul 2000

Üngör, Etem Ruhi, Türk Mûsikîsi Güfteler Antolojisi, Eren Yayınları,c.I-II., İstanbul 1981

Yahyâ Dîvânı, Haz: Rekin Ertem, Akçağ Yayınları, Ankara 1995.